

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 26. 01. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

мовлення, наприклад просторічної та книжної;

- *хибне підсилення*, в ньому заключна частина висловлювання за формою підтверджує початкову, а за змістом заперечує її.

У доповнення до даної класифікації прийомів гумору можна внести такі мовленнєві форми як метафора та веселе оповідання або анекдот. В результаті теоретичного аналізу ми впевнилися, що метафора розуміється як один з засобів поетичного мислення, мови і в педагогічній науці ще не була предметом дослідження, хоча розглядалася як засіб пізнання в процесі навчання. Ми розглядаємо як один з прийомів гумору і визнаємо її цінність для розвитку гуманістичної педагогічної взаємодії в системі „педагог – студент”. За нашими спостереженнями, використання метафори в процесі педагогічного спілкування переважно орієнтоване на позитивні взаємини педагога та студента, котрі стимулюють їхній взаємний інтерес, активність, а також створення ситуації успіху, в якій розкриваються можливості співбесідників. Така взаємодія обумовлюється тим, що викладач, виходячи за межі своїх функцій, долає технократичний спосіб організації взаємин зі студентами.

Висновки. Отже, за допомогою різноманітних прийомів гумору педагог підтримує активність студентів у спілкуванні, розвиває доброзичливість, відкритість, сприйняття почуттів співбесідника, природність та відвертість. Перспективу подальшого наукового пошуку ми вбачаємо у визначенні особливостей використання гумору в педагогічному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. Творчество Ф.Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. – М., 1990. – 523с.
2. Маслоу А. Психология бытия. – М., 1997. – 283 с.
3. Меткалф С., Фелип Р. Юмор – путь к успеху. – СПб., 1996. – 256 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – М., 1989. – т.2. – 322 с.
5. Станкин М.И. Психология общения. – М., 1996. – 288 с.
6. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива. – М., 1981. – 191 с.
7. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. – СПб. – М., 1997. – 323 с.

Резюме. В статье анализируется значение использования приемов юмора в педагогическом общении преподавателей и студентов для установления позитивных взаимоотношений между ними.

Ключевые слова: педагогическое взаимодействие, педагогическое общение, юмор.

Summary. The article is devoted to the importance of using humor in the pedagogical interaction.

Key words: pedagogical interaction, pedagogical contact, humor.

Одержано редакцією 04.-1.2007.

УДК: 373. 2: 371. 382

О. Б. ДЕМЯНЮК

ГРА ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОГО ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. В статті проаналізовані підходи до проблеми корекції психічного розвитку дитини, які існують в зарубіжній та вітчизняній психології, визначені можливості застосування ігрових методів корекції в дошкільному віці, визначені форми корекційного впливу, в основі яких лежить гра.

Ключові слова: гра, корекційно-розвивальний вплив, ігрова корекція, ігротерапія.

Постановка проблеми. Гра як феномен вивчається в психології, педагогіці, етнографії та історії культури, в теорії управління та в інших науках. Предметом наукового дослідження вона стає з кінця XIX ст. Німецький вчений К.Гросс вважав гру тренуванням інстинктів щодо майбутніх умов боротьби за існування, К.Бюллер визначав гру як діяльність заради отримання „функціонального задоволення”, З.Фрейд і його послідовники робили акцент на тому, що в грі відбувається вираження глибинних інстинктів або потягів. У вітчизняній психології теорію гри, що базується на визнанні її соціальної природи, розробляли Л.Виготський, П.Блонський, Г.Костюк, О.Леонт'єв, Д.Ельконін, О.Запорожець, О.Усова та ін. Концепція дитячого розвитку, розроблена Л.Виготським та його послідовниками, є справжньою гордістю і досягненням вітчизняної психології, ключовими поняттями якої є структура і динаміка віку, провідний вид діяльності, психологічні новоутворення віку та ін.

Якщо говорити про дошкільний вік, то гра є його провідною діяльністю. Значення гри для психічного розвитку дитини підтверджується відомим висловлюванням Л.Виготського: „У грі дитина завжди вище свого віку, вище своєї звичайної повсякденної поведінки; вона в грі ніби стає на голову вище самої себе” [9, 295].

Гра – це форма діяльності в умовних ситуаціях, яка спрямована на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якій діти моделюють і засвоюють сенс людського існування і ті форми стосунків, які існують в суспільстві і які будуть реалізовані в подальшому житті. Яка дитина в грі, такою багато в чому вона буде і в житті, коли виросте. В грі закладений потужний виховний потенціал, тому виховання майбутнього діяча насамперед відбувається через гру.

Людина формується в діяльності, і чим більше ця діяльність є різноманітною, тим більше різнобічною і є її особистість. Адже гра, спілкування, навчання, праця – це основні сходинки розвитку дитини. Гра – це шлях дітей до пізнання світу, в якому вони живуть і який покликаний змінювати; це ще і шлях до пізнання дитиною

самої себе, своїх можливостей, здібностей, своїх меж. Самоперевірка завжди спонукає до самовдосконалення. Саме тому дитячі ігри – важливий засіб самовиховання. В них перехід від виховання до самовиховання, до вільної, за внутрішньою спонукою, свідомої роботи над своєю волею, характером, до напрацювання позитивних звичок і набуття необхідних вмінь відбувається природно і непомітно. Цей перехід забезпечується ігровим інтересом, „принципом задоволення”, на якому основані ігри дітей. Ні в якій іншій діяльності дитина не проявляє стільки наполегливості, цілеспрямованості, невтомності, адже цікавій грі вона віддається повністю. Для дітей не завжди важливим є результат, перемога, успіх, їм подобається сам процес, яким би складним він не був.

Разом з тим, в процесі гри закладені величезні виховні можливості. Для дітей – це праця, яка вимагає справжніх зусиль, справжніх, а не уявних людських якостей, властивостей. Вони долають в грі іноді серйозні труднощі, тренуючи свої сили і спритність, розвиваючи здібності і розум. Гра закріплює у дітей корисні вміння і звички. Саме під час гри дитина відчуває себе до певної міри самостійною і тому вона ставить перед собою високі вимоги, ті вимоги, які до неї висувають дорослі в неігровій діяльності. Ігри, які дозволяють пережити відчуття перемоги добра над злом або відчуття перемоги над собою, свого успіху в чомусь, і є тренінгом, системою вправ, яка збагачує внутрішній світ дитини. Так дитячі ігри стають способом самовиховання. В руках психолога, вихователя, вони є засобом корекції – виправлення, поправки, часткової зміни неправильно сформованого в дитині психічного процесу або особистісної якості.

Метою нашого повідомлення є теоретичний аналіз основних підходів до проблеми корекції психічного розвитку дитини, які існують в зарубіжній та вітчизняній психології.

Предметом нашого дослідження ми обрали ігри та ігрові техніки, вправи цілеспрямованого тренувального, корекційно-розвивального характеру, які впливають безпосередньо на психічні якості дитини. Таким чином, ми розглядаємо гру як спосіб підготовки дітей до життя, як психолого-педагогічний засіб корекції, розвитку і виховання.

Під корекцією ми розуміємо сукупність психолого-педагогічних впливів, спрямованих або на виправлення, або на профілактику недоліків і відхилень в розвитку дитини. Виділяють дві взаємопов'язані форми корекційної роботи з дітьми: симптоматична, яка спрямована на окремі відхилення в розвитку, та етіологічна, що спрямована на джерела і причини цих відхилень.

У зарубіжній психології виділено два підходи до проблеми корекції психічного розвитку дитини: психодинамічний і поведінковий. Цей поділ обумовлений специфікою визначення предмету психології. Орієнтація на ту чи іншу парадигму визначення предмету психології – свідомість чи поведінку, впливає на формулювання мети, визначення стратегії, тактики і методів корекційної роботи.

За такого підходу в межах психодинамічного підходу виділяють ігротерапію, артотерапію та дитячий психоаналіз (А.Фрейд). Поведінковий підхід пов'язаний з формуванням у дитини оптимальних моделей адаптивної поведінки та поведінкових навичок шляхом навчання, модифікації поведінки через зміну способу думок (когнітивна терапія), розвиток саморегуляції (скілл-терапія) [5].

У вітчизняній психологічній школі сформувався діяльнісний підхід, який розглядає корекцію як організацію спеціального навчання діяльності, під час якого дитина оволодіває психологічними засобами, які дозволяють на новому рівні здійснювати контроль і керування внутрішньою і зовнішньою активністю. Психологічним механізмом психокорекції є інтеріоризація (Л.Виготський, О.Лурія, П.Гальперін). В межах даного підходу була розроблена методика планомірного формування діяльності, ігрова корекція поведінки та психогімнастика для дітей.

Актуальним для нашого дослідження є наведені дані Г.Бурменської, О.Карабанової, А.Лідерса про те, що максимальна кількість звертань до психолога припадає на дошкільний та молодший шкільний вік (80%) [1]. Зміст корекційної роботи визначається найбільш типовими труднощами дітей, серед яких можна виділити: невідповідність рівня психічного (розумового) розвитку дитини віковій нормі; неготовність до шкільного навчання; неуспішність; низька пізнавальна мотивація; негативні тенденції особистісного розвитку; комунікативні проблеми; неорганізованість поведінки, низький рівень довільної регуляції; емоційні порушення поведінки; дезадаптація в дитячому садочку, сім'ї. Враховуючи зазначене вище, пропонуються наступні види психокорекції: корекція розумового розвитку; корекція готовності дитини до навчання; корекція поведінки, корекція особистісного розвитку (комунікативні проблеми в сім'ї та поза нею, проблеми самооцінки, тривожності, підвищеної емоційної напруженості, пасивності, проблема дезадаптації).

За такого підходу недостатнє взаєморозуміння є однією з основних проблем корекційно-розвивальної роботи з дитиною дошкільного віку. Дитина обмежена в своїх комунікативних можливостях. По-перше, у неї недостатньо розвинуті здібності, що забезпечують розмежування та інтеграцію зовнішнього світу з внутрішніми переживаннями. Концептуальне мислення дитини знаходиться на примітивному рівні, мають місце елементи магічного мислення. По-друге, вербальні здібності дитини є недосконалими, вона має так мало досвіду спілкування, що розмова не забезпечує стійкий контакт з психологом чи вихователем. Для досягнення адекватної комунікації з дитиною потрібно спиратися в більшій мірі на поведінкові, ніж на вербальні методи. Саме тому, через особливості дитячого мислення, ігрова корекція, ігрова терапія отримала широке розповсюдження. Можна виділити наступні форми корекційного впливу, в основі яких лежить гра:

- корекційно-розвивальні ігри, вправи, спрямовані на розвиток пізнавальних процесів, довільності уваги та пам'яті, пізнавальної мотивації, готовності дитини до навчання в школі;

- ігрова корекція поведінки, яка базується на діяльнісному підході і дає можливість використовувати дитячу гру з діагностичною, корекційною і розвивальною метою, застосовується при різних формах порушення поведінки, неврозах, страхах, тривожності, порушення спілкування у дітей;

- ігротерапія – динамічна система взаємин терапевта з дитиною, який забезпечує її ігровим матеріалом з метою найбільш повного вираження і дослідження власного „Я”-почуттів, думок, переживань, вчинків, мета якої вплинути на базові зміни в інтрапсихічній рівновазі дитини для встановлення балансу в структурі її особистості. Результатом цього повинно стати зміцнення „его”, модифікація „супер-его”, покращення образу „Я”. Гра в практиці дитячої психотерапії вперше була використана З.Фрейдом (1913) як допоміжний метод [8]. Пізніше А.Фрейд (1946) використовувала гру як основний метод психотерапії в дитячому віці [7]. Метою такої гри було доведення шляхом інтерпретації до свідомості дитини її власних дій, конфліктів, що викликають хворобливий стан. Гра дитина була спонтанною, дорослий розглядався як пасивна фігура. М.Кляйн вважала, що психотерапевт повинен займати щодо дітей активну керівну позицію, припускала, що в грі можуть відобразитися реальні життєві взаємини, а не тільки витіснені конфлікти;

- арттерапія – спеціалізована форма психотерапії, яка застосовується для корекції емоційно-особистісних проблем і оснований на мистецтві, в першу чергу зображувальному, і творчій діяльності, основна мета якої полягає в розвитку самовираження і самопізнання дитини через мистецтво. На думку Л.С.Виготського, з психологічної точки зору, ми повинні розглядати малюнок як „своєрідне дитяче мовлення, як графічну розповідь про щось”. Існують вікові обмеження щодо використання зазначеної форми корекційного впливу: так у віці від 3 до 5 років у дітей тільки починає формуватися символічна діяльність, тому перевага в цьому віці надається ігротерапії. Діти у віці від 5 до 10 років вже здатні використовувати художні матеріали для символічної експресії та комунікації. Отже, арттерапія є продуктивною формою корекції поряд з ігротерапією.

В якості теоретичної основи корекційної роботи часто використовується підхід, центрований на дитині (Г.Лендрет) [5], основними принципами якого є:

- щирий інтерес до дитини та її внутрішнього світу;
- безумовне прийняття дитини такою, якою вона є;
- створення у дитини почуття безпеки, можливості досліджувати себе і вільного вираження своїх почуттів;
- надання дитині засобів вираження власного „Я”;
- поступовість корекційного процесу, слідування темпу, який задає дитина.

Актуальним для нашого дослідження є думка Л.Виготського про те, що кожний віковий період має два вікових новоутворення. Це новоутворення стабільного періоду і новоутворення кризи [2]. На основі аналізу робіт Л.Виготського та його послідовників О.Запорожця та Д.Ельконіна, О.Кравцова новоутворенням стабільного періоду щодо дошкільного віку називає уяву, яка є основою гри [3]. Згідно періодизації психічного розвитку, запропонованою Л.Виготським, кожний віковий період, крім психологічних новоутворень, характеризується ще і центральною функцією. В концепції Л.Виготського центральною функцією дошкільного віку є пам'ять [2]. У зв'язку з цим ефективним методом корекційно-розвивальної роботи з дітьми цього віку є ейдотехніка.

В цьому контексті О.Лурія поділив методики запам'ятовування на два основних напрямки: мнемотехніка – методи, в основі яких вербально-логічне мислення, та ейдотехніка (від слова „ейдос” – образ) – методи, в основі яких конкретно-уявне мислення. Численні експерименти довели, що довготривала пам'ять людини пов'язана тільки з її уявою. Зокрема І.Матюгін створив ігрову систему, що спирається на властиве кожній людині вміння уявляти та фантазувати, і не тільки з допомогою зорових уявлень, а й відчуттів (тактильних, нюхових, смакових тощо). Крім того, розвинута уява є тим механізмом, який лежить в основі багатьох ігрових технік, спрямованих на подолання емоційно-особистісних проблем.

За такого підходу корекційно-розвивальна робота, спрямована на розвиток пам'яті з дітьми дошкільного віку, проходить в таких напрямках: розвиток тактильної пам'яті, розвиток нюхової пам'яті, запам'ятовування цифрової інформації, запам'ятовування слів методом вільних асоціацій, методом невербальних асоціацій, методом „докусу” та ін. Головне правило у цій грі – не намагатися щось пригадати, а легко і вільно оперувати своєю уявою, нічого не запам'ятовувати, лише уявляти інформацію, вигадуючи незвичайні функції, події, призначення, колір. Зокрема Л.Обухова наводить такий факт: за розповідями очевидців Л.Виготський міг продемонструвати перед великою аудиторією запам'ятовування близько 400 випадково названих слів. Із цією метою він використовував допоміжні засоби – пов'язував кожне слово із містами, що розташовані на Волзі. Потім, уявно рухаючись вздовж річки, він міг відтворити кожне слово за асоційованим з ним містом. Л.Виготський застосував свою теорію про опосередковану будову вищих психічних функцій для формування власної здібності запам'ятовування [4, 31].

В контексті останнього цілеспрямований розвиток пам'яті надає дитині можливість у майбутньому позбавитись негарздів у пізнавальній діяльності. Крім того, досконала пам'ять, на думку сучасних психологів, є запорукою успішного розвитку особистості в цілому: розвиток пам'яті включає і розвиток уваги, образного мислення, творчого потенціалу особистості дитини..

Система ігор з розвитку пам'яті сприяє оволодінню своєю поведінкою, завдяки цьому будь-яка людина, і дитина, і дорослий, за словами геніального психолога Л.С.Виготського, вже не просто користуються своєю пам'яттю, а починають панувати над нею [2].

Висновки. Отже, гра, крім свого класичного значення (відображення навколишньої дійсності, освоєння

діяльності та взаємин дорослих, розвиток уяви, довільності уваги та пам'яті, інтелекту) має величезний корекційно-розвивальний потенціал, який може бути успішно використаний в роботі з дітьми дошкільного віку, тому що справжня практична психологія є наукою про побудову, конструювання і проектування світу людини.

Перспективу нашого дослідження ми вбачаємо в експериментальній розробці та впровадженні корекційних програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурменская Г.В., Караванова О.А., Лидерс А.Г. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей.—М.: Изд-во МГУ, 1990. — 136с.
2. Выготский Л.С.Собрание сочинений: В 6 т. — М., 1982.
3. Кравцова Е.Е. Психологические новообразования дошкольного возраста // Вопросы психологии. — 1996 — № 6. — С. 64-76.
4. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. — М., 1995. — 360с.
5. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования. — М.: ТЦ Сфера, 2001. — 448 с.
6. Лэндрет Г.А.Игровая терапия: искусство отношений. — М.: Междунар. пед. академия, 1994. — 368 с.
7. Фрейд А. Теория и практика детского психоанализа. Пер. с англ. и нем. — М.: ООО Апрель Пресс, ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999 —384с. — (Серия „Психологическая коллекция“).
8. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции / Авторы очерка о Фрейде Ф.В. Бассин и М.Г. Ярошевский. — М.: Наука, 1989. — 456 с. — (Серия “Классики науки”).
9. Хрестоматия по детской психологии: от младенца до подростка. Учебное пособие / Ред.-сост. Г.В Бурменская. —2-е изд., расш. — М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. — 656 с.

Резюме. В статье проанализированы подходы к коррекции психического развития ребенка, которые существуют в зарубежной и отечественной психологии, определены возможности использования игровых методов коррекции в дошкольном возрасте. Описаны формы коррекционного воздействия, в основе которых лежит игра.

Ключевые слова: игра, коррекционно-развивающее воздействие, игровая коррекция, игротерапия.

Summary. In article are analyzed approaches to the correction of the psychic development of child which exist in foreign and national psychology, are determined the possibilities of using of the playful methods of correction in pre-school age. Are described the forms of correction influence, in basis which lies the game.

Key words: game, correct-developing influence, playful correction, playtherapy.

Одержано редакцією 04.01.2006.

УДК: 37: [159: 615. 85]

М. М. ГРИЦУК

ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ЗАПИТАНЬ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГО-ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: СИСТЕМНИЙ АСПЕКТ

Резюме. В статті описується досвід та пошуки автора при застосуванні техніки запитань у психолого-психотерапевтичному процесі. Дослідження є результатом семирічної практики в якості системного сімейного психотерапевта та десятирічної практики в якості психолога відділення сімейного консультування при Центрі психічного здоров'я м. Рівного.

Ключові слова: дисфункційність стосунків, комунікація, константність, ідентифікований пацієнт, інтервенція, техніка питань.

Постановка проблеми. За останні роки, як в українському суспільстві, так і в індивідуальній свідомості громадян відбулись значні зміни. Зокрема, ми стали свідками становлення нової для нашої країни галузі професійної діяльності – практичної психології. На сьогодні попит населення в кваліфікованих психологах – консультантах, запит на психологічну допомогу у вирішенні проблем психоемоційного дискомфорту зростає. „Але на відміну від західної психології, що формувалася на основі саме практичних запитів та потужного розвитку психотерапії, вітчизняна (як складова колишньої радянської) розвивалася в основному як теоретико-експериментальна наука” [6, 5].

Сучасні тенденції розвитку практичної психології висувують на передній план проблеми оволодіння практикою психологічного консультування як в індивідуальному, так і сімейному сетінгу [2; 4; 5; 6; 7; 9; 11], а також:

– Практична реалізація, поглиблення та розвиток самої психологічної теорії поставили питання про необхідність дослідження на теоретико – методологічному рівні, як категоріального апарату практичної психології, так і визначення її специфіки з – поміж різних форм і видів професійної діяльності (психотерапія, психокорекція).

– В сучасній проблематиці вітчизняної практичної психології актуальним є питання адаптації методів та психотехнік ведучих напрямів західних психолого-психотерапевтичних шкіл.

– Аналізуючи методологічні засади західних шкіл практичної психології, ми знаходимо пояснення щодо особливостей генезису неврозу в онтогенезі людини, пояснення специфіки супроводу клієнта\клієнтів\сімей, але

З М І С Т

<i>Вступ</i>	3
<i>Приходько Ю. О.</i> Внесок Л. С. Виготського в розвиток дитячої психології	4
<i>Поніманська Т. І.</i> Гуманістичне виховання в контексті ідеї Л. Виготського про дитячо-доросле співтовариство	8
<i>Дичківська І. М.</i> Проблема ефективності інноваційних процесів в освіті	12
<i>Горопаха Н. М.</i> Реалізація ідей Л. С. Виготського у розвиваючому навчанні дітей дошкільного віку (на прикладі використання дослідницького методу)	15
<i>Янциур Л. А., Фарина Н. П.</i> Л. С. Виготський про розвиток дитячої творчості	20
<i>Маліновська Н. В.</i> Мотиваційний компонент у навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку	24
<i>Самсонюк Н. Ф.</i> Прислів'я як індикатор визначення компетентності дошкільника у сфері життєдіяльності „Я сам”	26
<i>Воробйова Л. М.</i> Л. С. Виготський і розвиток сучасної психолінгвістики	29
<i>Белова С. А.</i> Інтерес як педагогічна умова навчально-виховного процесу у творчих спадщинах Л. Виготського та Г. Шарельмана	31
<i>Сузанская Т. Н.</i> Особенности катарсиса в „детском тексте” русской литературы	35
<i>Степанова О. І.</i> Збагачення словника дітей дошкільного віку засобами поетичної лексики	39
<i>Пох Л. И.</i> Эстетические воззрения Л. Н. Толстого в „Психологии искусства” Л. С. Выготского	42
<i>Разина Н. В.</i> Психологическая готовность к материнству в контексте культурно-исторической концепции	43
<i>Ховрина Г. Б.</i> Психологические особенности коррекции детей, не готовых к школьному обучению в контексте культурно-исторической концепции Л. С. Выготского	46
<i>Воробйов А. М.</i> Генезис дослідження співвідношення інтелекту та якостей креативної особистості	49
<i>Кравцов О. Г.</i> Исследование психологических особенностей девиантных подростков в русле культурно-исторической теории Л. С. Выготского	52
<i>Борова В. Є.</i> Дослідження корекції звуковимови дітей дошкільного віку в логопедії.	56
<i>Макаренко М. А.</i> Культурно-исторический анализ роли профессионального сознания в развитии личности	62
<i>Леценко Г. П.</i> Теорія мовленнєвої діяльності як основа формування комунікативної компетенції	66
<i>Новикова-Грунд М. В.</i> Групповые текстовые методики как развитие идеи инструментального метода	71
<i>Жаровцева Т. Г.</i> Професійне ставлення майбутніх педагогів до проблем неблагополучних сімей	75
<i>Литвиненко С. А.</i> Актуалізація ідей Л. С. Виготського в сучасній практиці виховання	80
<i>Юрченко В. М.</i> Л. С. Виготський як фундатор методології систематизації психологічних знань	82
<i>Рудь Г. В.</i> Динаміка формування і реалізації життєвих планів особистості у ранній юності	85
<i>Мірошина Г. Г.</i> Використання ідей Л. С. Виготського про культурний розвиток дитини в розгляді проблеми опосередкованої трансляції етичної культури від керівника дошкільного закладу дітям	89
<i>Головань Т. М.</i> Становлення і розвиток дошкільних закладів в Криму в II половині XIX – початку XX ст.	91
<i>Фасолько Т. С.</i> Л. С. Виготський про виховання моральної поведінки	96
<i>Кравець Л. М.</i> Рефлексивний підхід до становлення професійної діяльності майбутніх педагогів	100
<i>Врочинська Л. І.</i> Педагогічна підготовка батьків – основа ефективної взаємодії у вихованні гуманної поведінки дитини	102
<i>Матейко Н. М.</i> Психологічна корекція пізнавальної сфери дітей в умовах несприятливого екологічного середовища	106
<i>Козлюк О. А.</i> Психолого-педагогічна сутність поняття „спілкування” та підходи до його розуміння	108
<i>Косарєва О. І.</i> Зв'язок емоційної і когнітивної сфер у психічному розвитку дитини	113
<i>Марчук Г. В.</i> Проблема соціального розвитку дитини в світлі теорії соціалізації Л. С. Виготського	116
<i>Меналюк Г. Ф.</i> Мовленнєва математична культура вихователів дошкільних закладів	118
<i>Вижевська Ю. О.</i> Педагогічні умови формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності	122
<i>Федорова Н. В.</i> Гумор у спілкуванні викладачів із студентами як одна з умов організації гуманістичної педагогічної взаємодії	125
<i>Демянюк О. Б.</i> Гра як засіб корекційно-розвивального впливу на дітей дошкільного віку	128
<i>Грищук М. М.</i> Техніка постановки запитань як метод розвитку та підтримки психолого-психотерапевтичного процесу: системний аспект	131
<i>Панасюк М. М.</i> Соціально-психологічні фактори появи та розвитку навчального стресу у студентів вищих навчальних закладів	134
<i>Берлинская Л. А.</i> Ключевые компетенции в подготовке учителей Германии	138
<i>Дроздова К. В.</i> Результативність когнітивного напрямку самостійних занять фізичною культурою підлітків ..	140
<i>Картель Т. М.</i> Місце і роль професійної адаптації в професійному становленні майбутніх інженерів-будівельників	142
<i>Музика Ю. О.</i> Діагностика рівнів готовності майбутніх учителів до формування логічного мислення в молодших школярів	145
<i>Шмелев И. М.</i> Особенности картины мира лидера деструктивного культа	148
<i>Соколова А. В.</i> Досвід підготовки вчителів до формування педагогічної творчості в університетах Англії	150

<i>Носова Н. В.</i> Особливості фасилітативної дії педагогів у навчально-виховному процесі	154
<i>Глоба Н. В.</i> Аналіз інтелектуальної децентрації у дітей с задержкой психического развития (младший школьный возраст)	159
<i>Конюхова Т. С.</i> Поняття екосистеми як одне з провідних у сучасній екологічній освіті дошкільників	165
<i>Мельник І. Я.</i> Моральний аспект міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці	169
<i>Арсеев И. И.</i> Особенности становления мотивационно-смысловой сферы верующих людей	172
<i>Сторож О. В.</i> Теоретико-психологічний аналіз особливостей творчого мислення і креативної особистості ...	176
<i>Якобчук Т. О.</i> Педагогічні умови запобігання та корекції відхилень у емоційному розвитку дитини дошкільного віку	180
<i>Відомості про авторів</i>	185

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Поніманська Т. І.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.01.2007 р. Підписано до друку 26.01.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 21/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20